

УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Ляшенко Олександр Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України,
Національна академія педагогічних наук України
o.liashenko@gmail.com

Важливою складовою європейської інтеграції України є входження національної системи освіти до європейського освітнього простору. Актуальним у цьому сенсі є порівняльний аналіз розвитку національної системи загальної середньої освіти України в контексті змін в освіті країн Європи, зокрема членів ЄС, осмислення сутності реформ та інновацій, які упроваджуються нині в європейському освітньому просторі. Ученими НАПН України підготовлено науково-аналітичну доповідь «Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура» [1], у якій проаналізовано освітні системи 38 країн, що входять до програми Європейського Союзу Erasmus+ (27 країн-членів ЄС, Албанія, Боснія та Герцеговина, Велика Британія, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина, Чорногорія, Швейцарія) у порівнянні з національною системою загальної середньої освіти України і зроблено висновки щодо проблемних питань в інтеграції її до європейського освітнього простору. Зокрема, у тексті доповіді наведено такі загальні висновки:

1. Запровадження 12-річного терміну здобуття повної загальної середньої освіти є виправданим кроком, який відповідає основним засадам освітньої політики світового співтовариства, зокрема положенням Інчхонської Декларації «Освіта 2030» [2], та відображає об'єктивну закономірність постійного збільшення часу навчання, що явно прослідковується в історії людства, особливо на сучасному етапі.

2. ЄС визнає стратегічну важливість освіти загалом і загальної середньої освіти зокрема в побудові відкритого демократичного суспільства і декларує загальну тенденцію європейських країн у подальшому подовженні тривалості навчання у школах як у межах обов'язкової, так і повної загальної середньої освіти. На сьогодні немає жодної європейської країни із терміном здобуття повної загальної середньої освіти менше 12 років. Прагнення України до ЄС неодмінно передбачає інтеграцію вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір, що вимагає приведення українського законодавства до норм європейської освітньої політики, зокрема і в питаннях тривалості здобуття освіти, що вже зроблено в Законі України «Про освіту». Адже 12-річний термін здобуття повної загальної середньої освіти відповідає нижній межі її тривалості в європейських країнах.

3. Порівняння річного навчального навантаження українських школярів із рекомендованим мінімумом навчального часу на рік у країнах Європи показує, що у вітчизняній системі загальної середньої освіти на всіх її рівнях українська школа має менше навчального часу на здобуття освіти, ніж у європейських країнах. Водночас канікулярний період в українській школі наближається до найвищих показників серед країн Європи. Тривалість реального навчального року завдяки різним чинникам часто буває менше нормативно визначених 175 навчальних днів. Через це виникає перевантаження учнів, що позначається на їхньому здоров'ї. Тому слід розглянути можливість реального збільшення навчального року хоча б до середини червня.

4. Згідно з Конституцією України (стаття 53) повна загальна середня освіта є обов'язковою. Вважаємо, що дану конституційну норму варто трактувати як зобов'язання держави створювати можливості для здобуття повної загальної середньої освіти впродовж життя, що не вимагає тоді обов'язкового її набуття до 18 років. Таке тлумачення цієї норми послабить фінансову і соціальну напругу, що нині існує в суспільстві, поліпшить моральний клімат в українській школі, розвантажить

профільні ліцеї від частини учнів, які не збираються на даному етапі життєвого шляху здобувати повну загальну середню освіту, а бажають одержати професію і піти працювати. З часом, коли в них виникне потреба в такій освіті, вони зможуть її безоплатно здобути у формах, передбачених законодавством.

5. Вважаємо, що для більш ефективного використання ресурсів доцільно ліквідувати дисбаланс між тими, хто здобуває вищу (університетську) освіту, і тими, хто має намір набути професійний фах на відповідних рівнях освіти і піти працювати. Нині в Україні більшість випускників старшої школи (близько 80 %) зорієнтовані на вступ до закладів вищої освіти, що в принципі можна розцінювати як позитив, якби усі вони були готові до продовження навчання в університеті. У цьому питанні доцільніше досягти європейських показників, адже в Європі існує приблизний паритет між тими, хто обирає навчання в університетах, і тими, хто обирає шлях набуття професії. Тому, на нашу думку, варто вжити необхідних заходів, щоб переорієнтувати частину здобувачів середньої освіти на професійне навчання і фахову передвищу освіту з подальшим працевлаштуванням у різних галузях економічної діяльності.

Таким чином, порівняльний аналіз структури і показників тривалості загальної середньої освіти в Україні та європейських країнах засвідчив, що в Європі існує стійка тенденція до зростання терміну навчання учнів у школі, подовження тривалості здобуття середньої освіти за освітніми програмами академічного чи професійного спрямування, охоплення освітою всіх дітей у віці до 18 років. Для успішної інтеграції української освіти до європейського і світового освітнього простору Україна має вибудовувати свою освітню політику відповідно до світових тенденцій розвитку освіти і суспільства в цілому.

Література

1. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура : наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки НАПН України ; В. Г. Кремень, О. І. Ляшенко, О. І. Локшина ; [за участю А. П. Джурило, О. М. Шпарик (пер. з англ. додатків)]. – Київ : Пед. думка, 2020. – 55 с. : рис., табл.

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-555-4-2020-49>

2. EDUCATION 2030. Incheon Declaration. Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all / Режим доступу: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED_new/pdf/FFA-ENG-27Oct15.pdf